

Izhaja
1. in 15. dne
vsakega meseca.

Rokopisi
ne vračajo se.

ZORA

Stoji na leto:

redoma
po 4 forinte,
izjemoma
po 3 forinte.

ČASOPIS ZABAVI I PODUKU.

Pregled. Poezije: Harmozan. Jesensko cvetje. Razni glasi. Ko bi vedno tako bilo! — Med in pelin. — Daktilus. — Popis slovenske zemlje. — Wallenstein. — Človeški jezik in njega razvitek. — Jezikoslovstvo. — Razgovori. — Listnica. —

Harmozan.

S Platten-a.

Podrtá Sasaníдов prastara je oblást,
Po Ktezifontu pleni že turška zla pošast.
Po ljutih bojih Omar do Oksa je prodlr,
Kjer Jezdegerd je v boju na mrtvecih umrl.

Ko knez medínski plénov šel gledat je na plan,
Pred njéga bil doveden satráp je Harmozan.
Najzadnji ta je v hribih sovragu v brambo stal,
Junakov najhrabrejši pa zdaj je v sužnost pal.

In knez mu beseduje: „Spoznáš li, da zahmán
Pred bogom našim vragov je vsaki bor i bran?“ —
A Harmozan odvrne: „,,Zdaj gospodúješ ti;
Kdor vitezu zabavlja, nezložno govori.

Enó te prosim, vzemši moj vrok*) in tvoj v ozír,
Tri dni sem že brez kaplje, daj vinca mi požir!“ —
Knez migne. Harmozanu kozarec poln dadé,
On pa odlašá piti, kot strupa se bojé.

„Zakáj odlašáš? — Možtvo veljà nad vse možém!

Doklér ga ne izpiješ, ne mreš; to jaz povem!“

Zdaj kupo zgrabi Perzec in urno zavihtí
Na tla jo kremenita, da v kosce razletí.

*) vrok = osoda, schicksal, prav domača beseda na Notranjskem in po isterskem Pis.

Na-nj z golim mečem brzo vojaki knežji vrò,
Da mu prevaro zvito v tem hipu povrno;
A vojvoda jim brani in reče: „Naj živi,
Da sveto bo na zemlji, kar vitez govori.“

Lukavečki.

Jesensko cvetje.

In zunaj dež cùrkoma lije,
Poslednje cvetice rosi,
Oh meni pa v cùrkvici beli
Okó se otožno solzí.

Tam doli slonim jaz pri vratih
In gledam na sveti oltár,
Pred katerim sem upal s teboj se
Združiti trdnó za vsikdar.

Na mesto jaz gledam, kjer tvoje
Puhte so prošnje v nebó,
Kjer za-me molila si, draga,
Molila pobožno, krepkó.

Oh prazno sedaj je to mesto,
Nobeden ne moli za mé,
Po meni nihčè ne vzdihuje,
In mene ne ljubi nihče!

Gorjanec.

Razni glasi.

Na poljé zeleno
Hladna rosa pada,
Hladno roso slastno
Pije cvetka mlada.

To nij hladna rosa,
To so le solzice,

Ki močile v reví
So nedolžno lice.

To so le solzice,
Ki jih narod joka,
Ki zatiran, sužen
V težkih sponah stoka.

B. M.

Ko bi vedno táko bilo!

Ko bi vedno táko bilo,
Kot je bilo nekedaj,
Ko oko še nij solzílo,
Ko se svet mi zdel je raj!
Ko bi vedno táko bilo,
Lepo vse takó in milo!

Ko bi vedno táko bilo,
Kot nekdam mi je biló,
Ko je srce se vzbudílo

In plamtelo mi okó!
Ko bi vedno táko bilo
Rajsko vse takó in milo!

Ko bi vedno táko bilo —
Ah čemú ta večni vzdih?
Več ne bo se ponovilo
Kar odnese časa pih.
Táko je od nekdam bilo,
Ták' se bo naprej godílo!

P. D. - Pajkova.

Med in pelin.

Izvirna povest.

VIII.

Tri nedelje potem, oh lep čas, in kako imeniten odlomek v življenju našega znanca Sove in njegove ljubice!

In kako bi ne bil važen? Tretjo nedeljo namreč si je naložil Sova butaro, sladko butaro prave nerazvezljive ljubezni na hrbitišče, vzel svojo gosposko, bogato Karolino, postal soprog, srečen mož in ona žena. Ali tudi zadovoljna? ne vemo.

Ženitnine in sklepanje zakona so vže prenavadne reči in toliko potov opisane po dobrih in slabih pisateljih. Posebno v zadnjih poglavjih naših povestij so skoraj obligatne. Zatorej pustimo bralcu, da si naslika sam čestito gosposko ženitnino, veselega Sova v novi suknji poleg svoje prekrasne štiridesetletne, jako olišpane in po-barvane neveste, sivolasega župnika v naslanjaču, debeluhasto kuharico, sestro Marjeto in še mnogo družega imenitnega osobja iz okolice, neizvzemši mladega novopostavljenega učitelja Zakriške srenje.

Pristaviti moramo samo to, da si je Sova posebno privoščal pri tem imenitnem opravilu raznih jedil, ter pil cekinasto vino, da ga je dobil posled v glavo, da je na zadnje celo s kuharico plesati hotel.

Ali vsemu je nekdanj konec. Tudi Sovinej ženitnini je bil in sicer vže ponedeljek v jutro, ko se je predramil, ko je vže stalo solnce visoko na nebu. Lepa, neizmerno lepa se mu je dozdevala ta njegova sprememba. Zakaj jo je odlašal tako dolgo, zakaj samotaril toliko let? Glej, ženico ima zdaj, ki ga poprašuje vže v zgodnje

jutro, kako mu je, ki mu streže, kakor otroku v zibeli, a trnje in kamenje mu spravlja izpred nog. Povrh je pa še bogata in imenitna. Vse bo de gledalo za njim, ko bode šel po vasi na njenej strani in se ga ona oklene tako ljubeznivo okoli pazduhe, da! ravno tako, kakor je videl nekdanj v glavnem mestu tiste nedolžne igrarice, ponižne golobice, urne srnice, in si voščil eno tako za podporo in veselje. Stoprv zdaj se domisli Sova, da sicer ženino bogastvo mu še ravno nij znano, da nij nikedar govoril resno besedo o tem niti z njo, niti z gospodom župnikom. A kako neki? To bi bilo pričalo, da ne upa prav v njeno bogatstvo, da dvomi o njenej imenitnosti in sam ne ve, kako še se pregrešuje. Poslednje bi mu bilo na škodo, veljalo bi ga morda celo ljubeznjivo mlado nevesto, katere ne dá za zlató in belo srebro, ne za kraljevske slave, ne za cesarske krone.

Po njenem premoženju pa popraša pozneje enkrat; sej temu je še čas. Sicer je škoda, nepopisljiva škoda njegovih nakopičenih srebrnjakov, katerih se je vže mnogo stopilo v novi suknji in drugih potrebah. Tudi za ženitnino je plačal polovico; tako se je spodobilo. Njej pa, tega seveda, mu je najmanj žal, kupil je zlate uhane, svetel zlat prstanek z njegovim imenom vrezanim in z letnico in dnevom svoje poroke.

Take misli so navdajale prve dni sladkega zakona Sovino srce, a kedar je sedela njegova mlada žena poleg njega, pozabil je tega, pozabil vsega sveta, živel je le njej, le njenej ljubezni.

Opazil je sicer vže prve dni, da ženino lice nij tako rudeče kot je bilo prej, da so ustnice in obrvi izgubile svojo prejšnjo barvo, da ima ona čudno navado, da si natika cel kup bajè tujih las na glavo, o katerih je mislil nek-daj, da so njeni, da ima povrh nekaj tujih vstavljenih, beloleskečih zob.

Tako so se iztekali medeni tedni in dnevi v Sovino zadovoljnost, v lju-beznivosti svoje neveste in ženina. Tako ali vsaj podobno se menda vrste pri vseh zaljubljenih zakonskih; če ne dolgo, vsaj eno leto, ako je res?

IX.

Bila je zopet nedelja, vesela nedelja, a za eno leto pozneje. Eno samo leto, oj ti ljubi Bog, a koliko se je spremenilo!

Sova je sedel proti večeru na skladnici drv pred hišo, mračno gledáje pred se in zvijáje svoj obraz in kimaje z obrito glavo. Vrh kratko ostrizenih las mu nij čepelo novo, svetlo pokrivalo; čemu neki? Sej nima sedaj dopasti nikomur več. Ženico ima v sobi in še nekaj ima, kar danes leta nij bilo. Tudi črna dopetača suknja se ga ne prijemlje okoli gosposkega života, ko študira kot kak modrec ali mali prorok filozofijo življenja, primerja minulost s sedanjostjo in nasprotno. Čemu tudi gosposka suknja zdaj? Ona stane denar in še lep denar, njegov dolgo hranjeni in zakleneni zaklad pa se topi od dne do dne bolj kot bela slana na zlatem solncu. A to solnce nij svetlo, nij prijetno. To so njegove črne skrbi in mnoge potrebe, ki trkajo vsako jutro in vsak dan na njegovo mošnjo.

Zdaj se domisli, da še vedno nij govoril niti z gospodom župnikom niti s svojo ženico o njenem premoženju,

o njega velikosti in o času, kedaj ga preseli v svojo varno shrambo k polovici uničenega kapitalčka svojega dolgoletnega truda. Take reči je razdiral vže mnogo potov. Na zadnje sklenil je za trdno, da se koj jutri ohrabri in govori resno besedo o tem. A vselej se je zbal; kajti lahko bi morda žalil čestitega župnika s svojim nezaupanjem. Novci tako počakajo in so gotovi, povrh pa tudi nij hotel motiti sladkih medenih tednov svojega srečnega zakona. A zdaj je čas; odlašati ne more več, njegov skriyni zaklad je pri kraju. Sej kaj mu je prinesla sladka ljubezen? kaj medeni tedni? Oh, kaj tacega nij mislil nikedar, niti pričakoval niti hotel imeti! To je preveč; a kaj se hoče? Narodil se mu je pred dvema mesecema otrok, prvo-rojenček, sin, njegovega imena nositelj. Dolgo je žaloval zaradi te nesreče. Sej kaj mu hoče otrok? Spanje mu utrguje, mnogo novcev ga stane, in kar je najhuje, prve tedne zakona mu je zastrupil. Kajti njegova ženica je vsa spremenjena zadnji čas; malo govori z njim, in še pol tako ljubeznivo mu ne odgovarja kakor prejšnje dni.

Vendar vse bi pozabil; sej otroci morajo priti, pridigujejo gospod župnik na prižnici in oni so učen mož.

A ko bi le ti hudobni ljudje ne trdili, da otrok prav nič nij njemu podoben, kakor da bi še njegov sin ne bil! Dolgo si ubija in razdira glavo, zakaj ne njemu. Vendar svet je hudoben, morda nij res, kar pravijo o mladem učitelju.

Ko modruje Sova tako in pre-mišljuje svoje križe in težave, med in pelin svojega zakonskega življenja, odpro se vežne duri, iz hiše stopi velika, suha žena, bledega lica z otrokom v naročju in sede molče k svo-

jemu možu. Bila je nekdanja Karolina.

Sova se zgane, videč svojo ljubeznivo družinico poleg sebe, pozabi vse dosedanje misli in poobjame svojo lepo zakonsko polovico z obema rokama tako, da zaveče dete in se jame kremžiti.

„Uj starec! pamet bi imel vže enkrat, pa noriš še vedno“, pravi osorno žena in zre molče pred se.

Sova zbledi. Kaj je bilo to? Niti poobjeti bi ne smel svoje polovice, svojega sicer nezaželenega sinčka? A zakaj ne? To mu je uganka. —

„Kaj ti je danes, ljuba Karolinica? Ali me nimaš prav nič več rada, da se tako držiš in me niti ne pogledaš?“ povzame še mileje potem in položi sedaj mnogo lahneje svojo desnico okoli nežnega ženinega života. —

„Tja okoli ušes bi ti založila eno, pa bi imel! Zdaj se pa norčuje z menoj povrh in ne ve, koliko potreb je pri hiši, da nij soli skoraj, niti moke in mnogo drugega ne, pa zapira svoj denar pred menoj, kakor bi mu ga zapravljala!“ jekne še ostreje žena in zakrije svoj obraz, kakor da bi jokala.

Sova kar zazija tega pogleda. Take še nij videl svoje ženice! In kakor bi se zablistalo v njegovej ostrizeni in obriti glavi, zjasni se mu, da res nij prav, da nosi on vedno ključ od denarne shrambe, da ga ne pusti svojeji ženi. A tako mora biti. Saj zadnji čas je opazil, da se tope njegovi božjaki nenavadno urno. In kaj še, opazil je celo, da žena pije cekinasto, drago

vino, kedar je on iz doma, da ima nekaj novih kril, katerih bi jej ne bilo treba, oh in kaj še, da sprejema celo obiskovanja in da napravlja gostije posebno tistemu mlademu učitelju, kakor vsaj trdi in pripoveduje svet.

Vendar debele solze, ki se utrinjajo po licih ženi, razpodé mu kakor v trenutku te misli in dolgo in ostro pridigo, katero je hotel govoriti sedaj.

„Ne jokaj; solz ne morem videti: vse bode prav“, pristavi potem. „Kar povej mi, kaj potrebuješ; vse ti dam in kupim, kar hočeš; samó solz in prepira ne!“

„Ti mi hočeš kupovati? Ali sem petletni otrok? ali ne umejem sama, ali mi ne upaš več, ali kali?“ vzklikne zopet žena, pogleda po strani moža, dvigne dete više nad prsi in si zopet zakrije obraz.

„Tega ne, tega ne, Karolinica! Umna in dobra si, da nij take ženske na vsem širnem svetu. A vendar pomisli: hraniti in varovati je treba in možki vé vedno bolje prav obrniti denar. Glej, jaz ti odkrijem prav iz srca, da moji prihranki niso veliki, da so se stopili vže nad polovico, in če ti ne dobiš kmalu svojega premoženja, sam ne vem, kaj bode.“

Pri teh besedah upogiblje Sova svojo debelo glavo in se potuhne menč: „Zdaj sem ubral pravo struno; zdaj sem pravo pogodil; povedati mora, hoté ali nehoté, kaj je z njenimi novci!“

A. Koder.

(Dalje pride.)

Daktilus.

IV.

Kaj tragedija nij in kaj je tragedija, rad bi, Daktilus, čul od tebe. Zato, oj Pitija možka,

Odpri si usta in daj modrost mi svojo na znanje! —
Vsedimo se v teatra parter in tja na glumišče
Zrimo! (Glumišče je to, kar zovejo scena Latinci,
Kraj, kjer igra vrši se; a slabo slovenski je oder,
Kar le posteljo znači al' mrtveca slednje ležišče).
Ob straneh glumišča na levo in desno stojite
Revni bajtici dve, pastirjev ubožni domovji,
Bajtici *en nature!* Takó si je mojster iztuhtal,
Mojster glumišča, batica prebrisana, polna zvijače!
Iz teh bajtic stopita zdaj pastirja na svitlo,
Prava pastirja dva, iz rovt poklicana v mesto,
Neomita oba in neobrita v obrazih,
Kuštravih las in dolgih brad, visečih po kozje.
A na sredo glumišča, lej, ovca 'zgubljena pribleje,
(Revisa se od sester je svojih na paši 'zgubila).
Zdaj kot risa za ovco se sprimeta divja pastirja;
Vse gledalce strah obleti; kaj bode iz tega? —
Desni pastir pastirja na levej prime za vrat in
V bajto porine kriče ga, zapahne brž vrata za njim in
Tujo pograbi žival in k svojej odnese jo čredi.
Ali zahman! Radoval nij dolgo se svojega plena!
Levemu pridejo drugi v pomoč ter ovco in njega
Rešijo sužnosti. Vname na novo se róvtarska borba;
Desni premaga lestjó levičnjaka; žene in deca
Vrô na glumišče in jok in stok narašča kot vihra.
Sila! — krivica! — pomoč! Prelest! — izdaja! — osveta!
Z ene in druge strani se glasí, doklér se usmili
Zastor ter očem prikrije pastirje in — igro.

Al' je tragedija to, ne vem, al' klanje pastirsko.
Ako je mojster hotél v naturi posnemati pašo,
Malo mu hvale jaz znam za les in bajti iz njega,
In za pravih pastirjev prizor, pozvanih iz hribov;
Ako pa v boj je poslal pastirja, živeje da slika
Nam dejanje okrutno in grešno hlepenje po tujem:
Storil je mojster prevéč, netivši togoto v pastirjih,
Da se je ježil las gledalcu in koža života,
Ne bi li pravi se boj začel in igra nehala.
Tudi me malo pastir zanima in ovca dobita,
Malo pastirski prepír in malo zvijača pastirska;
Malo, če zmaga ovčar na desnem al' levem glumišču,
Ako si ta al' oni ne zna srca pridobiti
Mojega, niti ogreti mi duše svojim trpljenjem
Ter mi vrniti s čem sočutja, katero gojim mu. —

Da na kratko povem! Dovolj nij, ako naturo
Samo posnema tragéd; umetnosti treba pred vsem je,
Koja nam v sliki život predstavlja in njega dejanje.
Trdnih treba je mej, ki ločijo resnost in igro,
Da tako rekoč v zrcalu zagledamo zgodbe,
Koje pred nami godé se na šibkih dilah glumišča.

Treba potem, predmet da nas igranja zanima,
Da se vidimo v njem samí, da čutimo s temi,
Koje pošilja odšilja traged kot pupike otrok,
Namreč z osebami, kojih osoda in sreča vrši se. —
Da! povišati um, oživiti dušo in prsi
Mora slušateljem ta, ki vabi v gledišče jih k igri,
Da se iz nje drugačni na dom povrnejo vsak svoj:
Obogačeni kak' z besedami krasnimi, ták' i
Misli kake visoke navdani, poboljšani v volji,
Kot obsijani in oblití nebeskimi žarki,
Sladkih polni čutil, z osodo spravljene svojo
Daktilus stoj! Dovolj! Modrost sem tvojo izvedel;
Ako naprej mi tako govoriš, na zadnje bi skoro
Sam verjel, da je Tugomer vseh tragedij kraljica.

Milan.

Popis slovenske zemlje.

6.

Najodločnejši obraz vsakej deželi daje suha zemlja v svojih razmerah k mokrotam ali povodju. Veči del zemeljskega preobrazovanja vrši se po mokroti, po vodah, ktere so za ognjem najsilnejša preobrazovalna moč v prirodi.

Zató si za gorami ogledimo slovenske vode, in potem njih dela: doline in planote.

V strogo-slovenskem narodnem oziru se slovensko zemljišče samó enega morsklega zaliva dotika: tržaškega, ako pa slovenski teritorij v zgorajšnjem smislu in obsegu jemljemo, tedaj bi tudi kvarnerski zaliv in kar je adrijskega morja okoli Istre in nje otokov, naše zemljišče zmakalo. Po tej dotiki z jadranskim morjem je tedaj Slovincem pôd do vsega sveta in do svetovne trgovine odprt, koje trgovine se pak Slovenci do zdaj v jako pičlej méri udeležujejo.

Za morjem adrijskim (jadranskim) pregledimo si najpreje stoječe slov. vode, jezera.

Jezera so zbirališča pozemskih vod, kterim manjka moči in sile, svoje bregove prodreti in pot do nižin in do morja si prokrčiti. Kar so podzemeljski viri — vodne krnice, — to isto so tedaj jezera: veči odprti, prirodni vodnjaki.

Slovenska zemlja ima svoja jezera v visokih planinah, na Koroškem in Kranjskem in v Kraškem svetu.

Največe slov. jezero je Cérkniško na Kranjskem. Ono preseza 9875 oralov ali okoli $1\frac{1}{2}$ □ milje. Čudno je v tem, ker voda v njem praviloma do dna odteka in zopet nateka. To jezero je kot čudo slovenske zemlje vže dostikrat bilo popisano.

Za Cerkniškim je prvo Celovško ali Vrbsko jezero na Koroškem mereče 3581 oralov. Ono je po dolgem vodotoku z mestom Celovškim v zvezi. Po tem jezeru se vozi s parobrodi.

Ostala jezera so proti tema dvema majhna. Izmed njih imenujemo: Bóhinjsko (na gorenjem Kranjskem), Bledsko (Bleško), tudi na istem Go-

renjskem. Prvo teh dveh méri 78, drugo 56 oralov. Sploh pa je najbolj Koroško z jezeri obdarjeno. Med temi manjšimi imenujemo tu: Blatsko (Faaker See), Plesiško, Hodiško (pod Vrbskim). Omeniti nam je še Cepiškega jezera v Istri. V trgovinskem oziru nobeno slov. jezero nij znamenito; tem bolj pa slujejo slov. jezera v Planinah po krasotah svojih okrajev, n. pr. Bleško in Vrbsko.

7.

Nekakov prehod od jezer k suhej zemlji dela „Ljubljansko močvirje“ (tudi „ljublanski mah“ imenovano). Ta močvir obsega celih 34.000 oralov. Na močvirju so travišča in njive, ktere se gnojé z mahom samim, ki se ob časih užiga in lastnim pepelom gnoji. Stavbam to močvirje po nestalnosti tal in po njega mehkobi nij ugodno.

Imenitnih vodotokov (kanalov) razve imenovanega vrbskega in močvirskega na slov. zemljišču nij.

8.

Največe in najznamenitejše slov. reke so: Drava, Sava, Soča in Mura. Slov. reke navadno imajo dolge teke; samó v Istri in po Krasu se nahajajo reke s kratkim tekom v morje (morskopobrezne reke).

Glavni sméri vseh večih rek slov. so proti vzhodu in jugovzhodu obrnene, kamor baš slov. svet visi. Samo tek glavnih rek kaže zemeljsko lego in položenje; pritoki nimajo dovolj samostojne moči, da bi si izbirali svojih napravljénij.

Glavno vrelo skoro vseh večih rek izhaja iz naših severozapadnih planin.

Drava (izvirajoča na Tirolskem, a zmakajoča v dolgej črti slov. zemljišče) in Sava kažeta pot v Podunavje (obrečje Donave), Soča pa v jadransko morje.

Medvodja našim glavnim rekam so poglavite črte naših gorovij. Med Dravo in Savo delajo medvodje: Triglavova skupina, Karavanke, Pohorje, Boč in Macelj. Kar je pritokov na severnej strani te črte, steka se z večine v Dravo (razve Savinje); kar na južnej, pada v Savo. Med Savo in Sočo pak dela medvodje hrbet juljskih Planin. Podaljšana do kvarnerskega zaliva dela ta (Predilsko-kvarnerska) črta tudi vodno mejo med črnim in jadranskim morjem.

Toliko o rekah v obče.

9.

Drava (izvirajoč zvnaj slov. zemljišča v Pusterskej dolini) stopa na slovensko zemljo pod Beljakom in jo zapušča pod Središčem (na Štajerkem). Glavno nje napravljénje (glavni smér) je proti iztoku obrnen.

Veči pritoki Drave so: Velika Krka (z Glinu), Labôda (Labodnica), Pésnica in Mura — Zila, Kapeljska Bela, Meža, Mislinja, Dravinja.

Mura, ktera se pri Špilfeldu dotakne slov. zemljišča, loči pod Radgono štajerske in ogerske Slovence ter se na Ogorskem izteka v Dravo.

Raba se slovenskega zemljišča samó na najsevernejšej njega strani (pri Sv. Gothartu) dotika.

Sava ima dva izvirna dotoka: Podkórensko (Dolinsko) Savo in Savíco (Bóhinjsko Savo). Podkorenska, prava Sava, izvira izpod Babjega zoba; Bohinjska pa v Bohinju, na Ogradniškej planoti. Pod Radoljico združita se oba pritoka v reko Savo.

Glavni smér Savinega teka je od severozapada obrnen k jugovzhodu. Pritoki Save so: Kokra, Bistrica, Savinja, Sotla, — Sora. Ljubljanka, Krka, Čubranka in Kolpa.

Po reki Savinji, která izvira v Solčavskih gorah na Štajerskem, in ktere porečje obsega več nego polovico slovenskega Štajerja teče mimo Celja in se pod novim „Zidanim mostom“ izteka v Savo. Savinja od izvira počenši do iztoka teče samó po slovenskej zemlji, namreč po Štajerskem.

Sotla (mejašinja Štajerskega in Hrvatskega) tudi izvira na slovenskih tleh (izpod Maceljna) in tudi svoje pritoke skoro vse iz slovenske zemlje dobiva; vendar pak sama nij last slovenskega zemljišča nego je hrvatska lastnina, tedaj posredno ogerska reka.

Ljubljánica, za kojoj stoji mesto Ljubljana, je pravo prirodno čudo. Ona izvira daleč na Notranjskem pod imenom Pivka; črez tri milje teka izgubi se v Postónjsko jamo in se v njej z več pritoki pomnoži. Na to teče kratek čas zopet vidna pod imenom Unec skoz Planínsko dolino; potem pa se zopet pogrezne in stoprav za Vrhniko kot globoka, plovna Ljubljánica privre izpod zemlje. Izliva se v Savo pod vasjo Zalogom.

Po „suhej Krajini“ (na Dolenjskem) izvira mnogo potokov in rečic, ktere pa se po kratkih prikazanjih zopet v ponore (podzemeljske ôtlíne)

pogrezajo ter se odtod „ponikvarice“ imenujejo.

Čubranka in Kolpa (po hrv. Kupa), kteri delate dolgo mejo med Slovenskim in Hrvatskim, ne izvirate iz slovenskih tal. —

Skoro vsa kranjska dežela pripada k porečju Save, da! skoro bi se smelo reči, da je Sava zbiralka vseh kranjskih večih vod. —

Soča, glavna reka goriške dežele, ima na južnem brdu Mangartove skupine dva izvira; nje tek, jako verižast in zavít, hití proti jugu v jadransko morje.

Najznamenitejša pritoka Soče sta Idrijca in Ipáva, obé hčerki kranjske zemlje. Soča izliva svojo vodo v tržiški (Monfalconski) zaliv, dél tržaškega zaliva, zvunaj slovenskega zemljišča.

Pravo prirodno čudo, podobno Ljubljanci, je Reka. Ona izvira pri Podgrajah in pogreznívi se v tla prikaže se zopet pri Trebiču nad Trstom ter se po zopetnem pod zemskem trimiljnem potovanju prikaže nedaleč od Devina (Duino), kjer pod imenom Timáo (od ljudstva „Fontane di Duino“ zvana) blizu železnice vre izpod zemlje, a v takej obilnosti, da je brž plovna, celó za trabákeljne (majhne jadrske ladje), ter se po kratkem, samó 500° dolgem teku izliva v morje. Znano je, da jo je uže Virgilj opeval (pod imenom Timavus). (Dalje pride.)

Wallenstein.

(Dalje.)

In nij dolgo trajalo, da je cesar njega zares potreboval. Švedski kralj Gustav Adolf je hotel protestan-

tom na Nemškem pomagati ter si ob enem kos nemškega zemljišča prisvojiti. Že je prodrł mladi švedski kralj

po hudej bitki pri Breitenfeldu (l. 1031.), blizu Lipska, v srce Nemčije ter s to zmago dokazal, da je nevaren protivnik cesarjev, čeravno so ga v Beču „snežnega“ kralja imenovali. Najbolji tadanji general Tilly mu nij mogel zapreti pota v južno Nemčijo; švedsko orožje je bilo povsodi zmagonosno. V tej hudej stiski se je oziral cesar po tuji pomoči. Ali kje jo dobiti? Samo eden mož je bil, ki je mogel pomagati, ali tega moža je cesar hudo bil razžalil.

Wallenstein — on je bil ta pomočnik — je živel po svojem prvem odstopu v Pragi in svojej vojvodini Friedlandskej v kraljevskem sijaju. Na njegovej mizi je bilo vsaki dan po sto jedij in različnih pijač; sedemdeset pažev (dečkov) iz najodličnejših rodbin, oblečenih v svetlomodri žamet dvorilo ga je vedno. Pa da bodo okretnejši v dvorjenju, dal jih je v vojaških in državnih naukih podučevati. Imel je velikega dvornika in štiri komornike, ki so poprej v cesarskej službi bili. Plemstvo se je vrivalo na njegov mali dvor; kajti je dajal kraljevske plače, zraven tega pa še obilno nadarjeval vsacega. Petdeset bogato oblečenih helebardirjev ga je stražilo v dvorišču in več nego sto najlepših konjev je stalo za porabo v njegovih konjušnicah ter iz mramornih jaslij oves zobalo. Wallenstein je malo govoril, pa še manje se smejal. Ravno tak mir in tako držanje je zahteval tudi od vseh, ki so bili na njegovem dvoru. Vojskovodja, kojemu je bilo največe veselje vojaško upitje, nij mogel zdaj trpeti vozov, rožljanja ostrog, lajanja psov, ali pa glasnega govorjenja v predsobah. Cele noči se je bavil z nekim Talijanom, Senijem, astrologom; razun tega pa je bilo prav malo vérnih okoli njega.

K Wallensteinu tedaj se je obrnil cesar v svojej velikej stiski. Wallenstein je bil ta mogočnej, od kojega so se nadejali, da bode zmagonosnega kralja švedskega v njegovem teku zaustavil. Ali razžaljeni vojskovodja je s početka odbijal vse ponudbe ter ostal čisto hladen in ravnodušen. Osnovo cesarjevo, da bi njegov sin, kralj ogerski, zraven njega v vojski zapovedoval, zavrgel je popolnoma, ter se izrazil, da ne bi nikdar poleg drugega niti zraven Boga samega, hotel prevzeti poveljništva. Naposled je vendar sprejel ponudbo ter obljubil, da bode cesarju do spomladi zbral 40.000 vojnikov, ali poveljništva noče on prevzimatei nego naj si drugega poiščejo.

Komaj pak se je začulo, da hoče Wallenstein zopet vojsko zbirati, uže so leteli vojniki četoma pod njegove zastave. Kmetje so puščali pluge, rokodelci svoje delalnice, kajti vojaško življenje je več neslo, nego negotova služba rokodelska. Razun dovoljenega ropanja in plenjenja vabila je vojnike tudi precej visoka plača; kajti Wallensteinov težko oborožani konjenik je dobival na mesec po devet goldinarjev, lahko oboroženi po šest, pešak pa po štiri, zraven vsakdanje, obilne hrane. Vsaki prostak je dobival na dan po dva funta kruha, po en funt mesa in dva bokala piva ali pa en bokal vina.

Meseca marca je Wallenstein svojo obljubo izpolnil, in čete so stale v Moravskej pod orožjem. Ali ta vojska je trebovala tudi vojvode. Začelo se je znovič pogovarjati z Wallensteinom, da bi prevzel zapovedništvo, kajti znali so dobro, da samo on more s to vojsko kaj doseči. Ali Wallenstein je bil trdoglaven. Končno so ga vendar cesarjeve prošnje ganile, ali zahteval je take pogodbe, ki so bile cesarju

prav sramotne. Wallenstein je dobil kot najviši vojskovodja neomejeno zapovedništvo; on sam je imel oblast kaznovati in pomilovati; niti cesar, niti kralj ogerski, Ferdinand III. nista smela v vojsko vtikati se. Ena cesarska kronovina mu je bila za dar odločena, in po dokončanej vojski ga mora cesar zopet za meklenburškega vojvodo postaviti.

Pod takimi pogodbami je končno prevzel Wallenstein zapovedništvo, navalil z vojsko v Česko, osvojil Prag ter pregnal Lase čisto z lahka iz dežele. —

Gustav Adolf je med tem prodril v Bavarsko. V bitki na Lehu (spomladi l. 1632) zmagal je kralj cesarsko vojsko pod Tilly-jem, ki je sam kmalu potem vsled težke rane umrl v Ingolstadtu. Bavarska je bila zadaj švedske vojski odprta in Maksimilijan je moral doživeti veliko ponižanje, da je prosil pomoči onega na kojega je malo poprej cesarja najbolj šuntal. Wallenstein je pa le dolgo odlašal s svojo pomočjo, in nij neverjetno, da se je on hudobno veselil nesreče svojega starega protivnika. Končema se vendar vzdigne proti Švedom, da jim otme Norimberg, a Gustav Adolf ga je pretekel, ter se pred mestom jako utaboril. Isto tako je storil Wallenstein. Enajst tednov ste obe vojski ena navzoči druge stali; pomanjkanje živeža je bilo vsaki dan več in kralj je sklenil, napasti utrjeni tabor Wallensteinov. Ali zastonj je vodil svoje junake proti višinam; kot muhe so cepali Švedi pod krogliami Wallensteinovih čet. Nazadnje je popeljal kralj sam, meč v roci vihteč, z zasukanimi rokavi svojo telesno stražo v boj. Zastonj! zvečer je ležalo 3000 mrtvih na bojišču. Po tem takem je Gustav bil prisiljen, zapustiti izmol-

zeno okolico. Tudi Wallenstein se je vzdignil ter zapalil svoje šatore. Strašno je bil videti ta ogenj; na pol drugo miljo razširjene so gorele kolibe. Maksimilijan se je mogel zdaj vrniti v Bavarsko, Wallenstein pa je hitel s svojo vojsko v Sasko, da prisili izbornega kneza saskega na mir s cesarjem. V tej zadregi je prosil izborni knez Gustava Adolfa, naj mu pride v pomoč, in ta je res tudi to privolil.

Bilo je že pozno v jesen, a Wallenstein si je postavljal šatore za prezimovanje ter odpustil en oddelek svoje vojske pod Pappenheimom. Ko pa Gustav to zve, pohiti na Wallensteina ter ga najde pri Lutzeniu, kjer se je dogodilo strašna bitka l. 1632.

Švedov je bilo 12.000 peš in 7000 konjenikov: Wallensteinovce pa se je brojilo, bez Pappenheimove čete, po katero je hitro poslal, čez 20.000 mož. Kralj je prenočil strašno hladno noč na svojem vozu v pogovorih z Bernhardom Weimarskim in generalom Kniphausenom; Wallenstein pa je po noči pri baklah dal rove kopati in nasipe nametavati. Tako je minula noč. Jutro je bilo jako megleno, da se skoraj videlo nij. Gustav pa je vendar postavil svojo vojsko na polje ter se pripravil k bitki. Zdaj zapojejo Švedi na vse grlo svojo lepo pesem: „Čvrsta trdnjava naš je Bog!“ Gustav skoči na konja ter jezdi skoz svoje čete ter jih ohrabuje. Ob enajstih se vzdigne megla in bitka se začne. „Naprej“ zaupije Gustav z mečem v roci in Švedi drve proti nasipom. Ali strašen ogenj jih sreča; prve vrste vse popadajo, ali zadnje zveze vržejo se na cesarsko vojsko ter jo preženejo iz nasipov. Ko pa cesarski drugi pot Švede čez nasipe nazaj potisnejo prileti Gustav Adolf s svojim polkom v

pomoč, ali, ker se je predaleč med sovražnike spustil, ustrelil ga je nek cesarski kirasir. Pod kopiti cesarskih

konjevnikov izdihne zdaj kralj Gustav svojo dušo.

Iv. Steklasa.

(Konec pride.)

Človeški jezik in njega razvitek.

(Dalje.)

Na veči stopinji jezikovnega razvitka so prilepni jeziki. Pri teh jezikih se razločujejo trije oddelki. Prvi je finsko-vogerski oddelek; drugi samojedski, ki ga ljudstvo govori, živeč na obalih severno-ledenega morja; tretji pa turski ali tatarski. Vsi ti oddelki so med seboj v ozkejši sorodnosti, in vstvarjajo skupno le eno jezično pléme, ktero jezikoslovci zdaj turansko, tatarsko ali ural-altajsko imenujejo. Ta jezik se loči od indogermanskega pregibnega v tem, da so v njem mnogovrstne deline besed in oblik le površno brez vsake trdne zavéze, ena k drugej pristavljene ali prilepljene. Vsak besedni oddelek hrani za-se večjo samostojnost v besedi, kakor pa pri indogermanskem jeziku. Tam se ne združijo in ne stopijo nerazločljivo v eno celóto različne besedne deline, kakor pri nas, in ne zgubljajo svojega prvotnega bitja in pomena v zvezi z drugimi slovkami.

Ta jezik se uže pomika naprej v svojem razvitku. Neke besede, kakor zaimena in členki, zavzajajo podredjeno stanje, in se začnó na glagole in iména od spredaj in zadaj naslanjati, tako da se njih prvotni pomén v svojej določnosti izgubiva in vedno bolj in bolj temen in nedoločen postaja. Tudi se nahajajo jezikovne deline, ki so le sredstvo in zunanji znak, samo izražajoč vzajemno nanašanje in

spreminjajoč znotranji koreninosti pomén. Glavni razloček pa med prilepnimi in pregibnimi jeziki je in ostane vedno ta posebnost, da je pri prvem koren vedno nespremenjen v vseh oblikah, v spregi in sklanji, in da je njegovo sklonilo negibljivo v pomenu in zunanosti. Dalje je pritiklina v tako gibljivi zvezi s korenóm, da se lahko deline, mnogovrstna nanašanja izražajoče, med koren in sklonilo vtičajo. Glagol in imé se šče v teh jezikih ne razločujeta tako natanko in določno, kakor pri nas.

Tem jezikovnim razmeram podobno je moralo tudi enkrat biti stanje indogermanskega jezika. Ali naš jezik nij v svojem razvitku na tej stopinji obstal, temveč svoj pot enkrat nastopivši je korakal vedno naprej in naprej — in šče dandanes nij dospel do svojega konca, in se šče nij izročil mrtveji otrpnelosti. Kajti jezikoznanstvo zasleduje na historični podlagi nazaj skoraj do štiri tisoč let njegov razvitek — in glej, šče zdaj zapazi v njem mnogovrstne značajne spremembe. —

Enozložnim in prilepivnim jezikom sledi kot tretje jezično pléme pregibni (flectirend) jezik. K temu jeziku pripadata najglavnejša jezika svetá, z največo omiko in literaturo, — semitski in indogermanski. V semitskem jeziku razločujejo strokovnjaki tri od-

delke. Kot prvi oddelek se smatra jezik arabski s svojimi afrikaniskimi razrečji; od drugega je najvažnejši hebrejski in feničanski; tretji pa je babilonski in asirski.

Od vseh teh jezikov nam je najbolj znan starohebrejski, kajti naše sveto pismo je en oddelek starohebrejske literature. Njegovi najstarejši jezikovni dokazi gredo nazaj v drugo tisočletje pred Kr. rojstvom. Od pregibnih, kakor tudi od vseh jezikov svetá nam je pa najbolj znan jezik indogermanski, kterega v Evropi in Aziji največ ljudij govori. K indogermanskim jezikom spadajo azijski jeziki, kakor sanskritski, starobaktriški (zend-ski) in staro-persijski; ter zdanjí njihovi nasledniki; v Evropi so pa tega plemena: grški, italški (latinski, umbriški, oskiški) in novi romanski naraščaj, slovansko-litvanski, germanški in keltski jeziki.

Semitsko in indogermansko pléme je v svetovni zgodovini prvi boritelj za vesoljno človeštvo. Semitsko pleme je rodilo iz sebe vero kristjansko in mohamedansko, indogermansko pléme pa je prvo povzdignilo in jej s svojim razširjenjem pridobilo svetovno vladarstvo. Od začetka historičnega zavedenja ste se le vedno sami té dve plemeni borile med seboj za prvaštvo in tekmovala za vodstvo človeškega rodu, dokler nij zmagalo pléme naše vsled svojih preobilih duševnih močij in neumornega delovanja. S tem duševnim razvojem pa je jezik vedno bival v najoži dotiki. —

Pregibni jeziki spreminjajo svoj prvótni korén; in ta se zopet tako neločljivo druží s svojimi nanašali (beziehungslaut) v eno celóta, da obrazilo, ki je nastalo iz prvótno samostojnih koreník, svoj določni pravi

pomen izgubi, nasprotno pa splošni korenov pojem natančneje določi. Ta jezika sta v svoji sestavi jako različna med seboj, ali enozložnim in prilepnim jezikom nasproti sta le ena celóta. Ona nista „analitična“, temveč „sintetična“, in sicer je to indogermanski v popolnem pomenu. Pri enozložnih in prilepnih jezikih se zaimki in členki vedno šče v popolnej samostalnosti svojega pomena pridévajo h korenú, da se izrazi v pogovoru besedno nanašanje, in ostanejo zmiraj šče ločljivi od glagola in iména; — pri pregibnih pa so trdno prirastli, da celó v koren urastli, in čestokrat nam celó neznatno in majhno obrazilo ali sklonilo ali sama notranja sprememba koreninskega samoglasnika v občudovalni kratkosti izražajo vse razmere in okólnosti raznih dejanij in lastnostij. Zadnje se posebno nahaja pri semitskih jezikih. Samo eden glas úže čestokrat zadostuje, da ločimo n. pr. želevni naklon od določnega, srednjo in trpevno dobo od tvorne, dvojino in množino od ednine in sklone od sklonov. Poprej ločeni besedni razpoli se združijo neločljivo; vse to se primerno skrajša, ter postane le jeziku sredstvo, da svoje besedne pojeme določno in omejeno izraža. Za različne časovne izraze in določbe se tudi začnó besede ali korenike ena za drugo ponavljati, s prva popolnoma, pozneje pa le šče polovično. Iz te dobe jezikovega razvitka so šče nam ostali dokazi, in sicer se navadno, pa ne popolnoma natanko imenujejo „reduplikacija.“ Pri vsem tem mnogovrstnem razvitku nam pa pregiba (flexion) našega jezika šče nikakor ne zadostuje za vse potrebe v pogovoru, temveč zraven nje se je oživljala vedno večá in večá množica samostojnih élanov

in zaimén, kakor predlogov, prirednih in podrednih veznikov; in pri nekih jezikih šče se je tudi šopiriti začel tako zvani spolnik (artikel) — in to vse zato, da se ta ali ona nepopolnost ali izguba nadomesti, in da jezik sposoben postane, vsako misel natanko in določno, vsak čut mehko in nežno izražati, to je, da zamore ustrezati vsem zahtévam duševne prosvete in naobraznosti. —

Ščasoma pa tudi začenja duh človeški pravi pomen in zapopadek posameznih korenin in obrazilnih sredstev prezirati ter pozabljati. On se ne more več zavédeti, kaj da je ta glas ali ona korenika in beseda pr-

votno pomenjala. Pravi pojem posameznih v eni besedi združenih oddelkov začenja otemnevati; glavni koren ali besedni oddelek pa dobi določnejši izraz; cela misel postane čistejša; — ali besedni razdelki se ne dadó več razločevati. Drugi del besedne sostave oslabi, in postane nazadnje le izpeljava. Ta pritiklina je sama na sebi mrtva, ali v zvezi s korenikami in besednimi debli pa šče živi in hrani v sebi tako trdno in pomenljivo moč, da ona sama splošni koreninski pojem zakrije in njej določen pomen povzroči.

J. Š.

(Dalje pride.)

Jezikoslovstvo.

I.

L e s a. Lesa pomeni *a.* vrata skoz plot, koder se vozi in živina goni; *b.* ono posodo v sušilnicah, na katero slive itd. za sušenje vsipavajo; *c.* tretji pomen mi je prišel na znanje predlanskim, ko sem se vozil skoz nek klanec. Klanec je bil na spodnjo stran prekopan, vprašam voznika, kaj da imajo tu? Tu je neka lesa, mi odgovori voznik, da se voda odteka iz steze. Beseda lesa gre na deblo lis-, ki pomeni peljati voditi, je tedaj sorodna z nemško besedo Ge-leis-e, z latinsko lir-a ki pomeni gredo ogon, stsl. lēha, nsl. leha lehica gl. Mikl. lex. Pomen *a.* je postal enako, ko lat. janua: i-re, porta: kor. parahre, laz: laziti; lesa pomeni etymologično Durchfahrt, Durchgang, ta pomen je obdržan tudi pod *c*; pomen *b.* je vzet po sliki in obliki lese v pomenu *a.*

Ž o l e. Žole imenujejo pri nas posteljo za hlapca v hlevu; v grškem je

γολέος lega, kamor hodi zver ležat (zajec na loži); v litv. je gulėti ležati in gūlis postelja das Lager.

Oblikovec, likati, ličeje. Oblikovec je sklestjena veja; likati: koruzo likati = kožuhati, t. j. kožuh kožo koruzi sleči; ličeje je koruzina koža; koren. lik-, skr. lič-ami likam, gl. Curtius Gdz. broj 553.

Paprnjak. Tako se pravi malim otrokom, primeri rus. parnek parnjuk parnjug paren, ki so različne oblike v enem in istem pomenu mladenčca; o korenu par- v smislu latinskega parērē primeri članek: Die W. spar- im Slav. etc. Progr. des ac. Gym. 1875 str. 26; predponka pa- ima isti pomen kakor v besedah pa-glavec, pa-sterka iz pa-hčerka, pa-rob-ek, pa-noga itd. prim. Vestn. II. 40.

Bedno. Bedno sta na cesti dve brvni, med kterima teče voda in se tako lahko jarek nadaljuje brez mosta; tudi otlemu hrastu itd. pravijo bedno

(Čolnik na Drvanji); moj voznik mi je imenoval ono napravo ob cesti begno, a verjetniše je bedno iz korena bhad-, iz kojega je foděre bodem bosti, v obliki bhid- pa findo běda in bedno.

Svaro. Svaro je mleko. Koren je bržkone sur- svar- svetiti se, to je isti koren, iz kojega je postalo ime

Svarog (gl. Dr. Krek Einleitg. zur slav. Literaturgeschichte); svaro pomeni tedaj belo kakor gr. γάλα mleko; γαλήνη svetloba in morska tihota; glej Curt. br. 123; sorodne besede so syru = lit. sūris, lat. serum sirotka, serenus svetel itd. Curt. br. 506.

J. Šuman.

Razgovori.

II.

Das schönste Glück — die Kunst.
Goethe.

Ne vem, prijatelj, kakó vi sodite o umetnostih in njih razméri k znanstvu. Vem, mnogim veljajo one za igrače in umetniki za velike otročaje, ki se s to zabavo igrajo.

Ali pri tem nasprotniki umetnostij prezirajo, da kadar oni en sam stavek izgovorijo ali pak eno samo vrstico na papir spravijo, s tem uže pokažejo, da so svoje misli na tak način izrazili, ki je potreboval mnogo vaje, mnogo truda, da so v nekem oziru nevedé — umetniki!

Kakó bi neki 'znanstvenik', 'učenj'ak', 'književnik', 'strokovnjak' mogel nasprotnik umetnosti biti, ktera je istega izvira in pokolenja z znanstvom? Obé vrsti človeškega znanja, sta proizvoda istega človeškega duhá, in kakor je do zdaj nemogoče bilo v znanstvu ločiti in razkrojevati duševne lastnosti v razne 'moči', baš tako tudi nij meje najti med znanstvom in umetnostjo. Kakor med dušo in duhom, med čutom in čuvstvom nij konkretnega razločka, isto tako mogo le nevedneži stopinjske razločke in cene delati med dletom in peresom, med svinčnikom in čopičem! Teše

li ono kipe, a to služi k pisanju, in piše li čopič z barvami, a svinčnik z grafitom — samó da je to kaj vredno, kar se napiše!

So tudi ljudje, ki malo cénijo poezijo — oddelek, morda pa vrhunec umetnosti? —, a visoko čislajo znanstvo in znanstvenike. Ti pozabivajo, da našej slov. literaturi niso znanstveniki nego baš poetje, tedaj umetniki, dali najboljših, najbolj priznanih del. Preširen slovi nad vsemi našimi književniki, in baš po pesnih! Iz tega bi se smelo barem toliko izvajati, da naš narod v obče poezijo — tedaj eden oddel umetnosti — ne stavi niže nego ktero bodi 'strokovnjaško' znanstvo.

Za gotovo se sme trditi, da vrednost umetnosti nij manjša nego vrednost znanosti. Rekel bi celó, da ima umetnost še to prednost, da človeka tudi osrečuje in oblačuje, kar Goethe, izvrstni poznavatelj umetnosti, odličnim izrekom potrjuje: „das schönste Glück — die Kunst.“

Jaz sem nekje umetnost in znanost primérjal z 'aversom' in 'reversom' na denarjih. Pristavil bi še: kakor na enej strani denarju številka in napis dajeta ceno, na drugej pak okinč lepoto, tako znanje z ene strani človeku daje vrednost, z druge pak umetnost ono blaženost, koja je v

lepoti sodržana, in stoprv obé vkup delate človeka, kolikor je to mogoče, srečnega.

Ali sem vas o vrednosti umetnostij s tem prepričal, ne vem. S filozofskimi dokazi ne bodem vas mučil. Ako pa mojim razlogom ne morete verjeti, ozrite se tja na razne narode, narode ménim izobražene, ki vsi negujejo in gojé umetnost. Tam lahko vidite, da veliki narodi umetnosti skoro bi rekel više cenijo, vsaj pa bolje nagradjujo nego znanosti. Koje znanstveno delo more se gledé nagrade mériti z izdelki n. pr. imenitnih malarjev, kojih slike se v časih kupujejo s stotisočaki? in kateri še takó sloveči profesor univerzitetški služi si toliko plače, kolikor je prejme dobri operni pevec?

S tem nij rečeno, češ, učenjaška delavnost je manj vredna nego umetniška, nego samó: svet umetnost v obče bolje nagradjuje nego znanosti. Iz tega pa ne izvajam drugo nego: umetnost ima pri izobraženih narodih — neizobraženih ne jemljem tu v ozir — jako veliko veljavo in ceno. —

Hočemo li mi Slovenci za drugimi narodi zaostajati? Ako bi, dajali bi si s tem sami svedočbo, da nočemo k

izobraženim prištevani biti. Ali tega nam naš narodni ponos in naša narodna ljubav ne dopuščata. In ko bi tudi veljavniki tako hoteli, umetniki ne bi hoteli tega preziranja se obdolžiti. Naši umetniki, kojih število nij veliko, pa vendar uže znatno, hoté ukljubu vsem zaprekam napredovati. Sej oni vedó, da je umetnost tudi Slovincem potrebna stvar. Dokler imamo hiš božjih, potrebovali bodemo vedno kiparjev, malarjev in stavbarjev.

K vsem prejšnjim ozirom, ki zahtevajo gojitev umetnostij, pridružila se je tedaj še potrebnost. Kdor bi torej hotel prezirati veljavnost in tajiti koristnost umetnostij, ta ne more utajiti barem njih potrebnosti.

Takó pa smo prišli do sklepa: Slovincem je dolžnost gojiti umetnosti. Kajti kar je veljavno, koristno in potrebno, to postane človeku „kategoričen imperativ“ (dolžnost).

Da ta imperativ pri Slovincih v prvej vrsti zadeva našo Matico, poudarjal sem uže pred leti in v zadnjem številki tega lista. Ostane mi torej pokazanje načrta, po kojem bi Matica prišla do izvršenja te zadače. O tem pa v katerem bodočem razgovoru!

J. Pajk.

Listnica.

g. Fl. Pride prihodnjič. Žaljo Vam kmalu izpolnimo gledé navedenja dotičnih mest. Poslani komad iz „I. n.“ nas je zveselil. Nadaljujte!

g. F. M. Št. Hvala prelepa. Česar smo vedno želeli, izpolnujete nam od sebe. Prihodnjič s temi „P.“ začnemo.

g. dr. Mihajlovič. Pismo nam je težko

priobčljivo, ker se ono dejanje ne tiče našega lista neposredno. Sicer pak je gola istina v njem povedana. Naš nasvet je, ne bi li ono v podlistek kakega pol. lista moglo pot najti? O prejšnjem poslanem pri prveji priliki. Zdravstvujte!

g. A. O. v L. Hvala za poslano.

Opravištvno „Zore“ se prav gorko priporoča vsem naročnikom, koji so z naročnino na dolgu, da nam jo naj čem preje doplačati blagovolijo!

Izdajatelj in odg. urednik: Martin Jelovšek.

J. M. Pajk-ova tiskarna v Mariboru.